

Analyse verkiezingsprogramma's op water-thema's

Deze analyse is gemaakt door de Unie van Waterschappen en gaat over de verkiezingsprogramma's voor de Tweede Kamerverkiezingen op 22 november. In de analyse staan per waterthema de passages uit het verkiezingsprogramma over het betreffende onderwerp. De thema's zijn:

- waterkwaliteit
- waterkwantiteit
- waterveiligheid
- water en bodem sturend
- waterschappen
- overige punten over water

Deze analyse gaat over de 15 grootste partijen volgens de peilingwijzer. De partijen staan op volgorde van de lijstnummers op het stembiljet: VVD, D66, GroenLinks-PvdA, PVV, CDA, SP, Forum voor Democratie, Partij voor de Dieren, ChristenUnie, Volt, JA21, SGP, DENK, BBB en NSC.

Als een partij niet wordt genoemd bij een thema, is dat omdat die partij niets in het programma heeft staan over dat thema. Er zijn ook andere thema's die raken aan het werk van de waterschappen. Denk aan klimaat, circulaire economie, bodem en energie. Deze thema's zijn in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

Deze analyse geeft een globaal beeld. Bekijk voor een volledig beeld ook altijd het betreffende verkiezingsprogramma.

Thema waterkwaliteit

VVD

We moeten ons houden aan de Europese regels op het gebied van waterkwaliteit. Dat doen we niet 'omdat het moet van Brussel', maar omdat we schoon en veilig van het water gebruik willen blijven maken. Daarom komen we met aanvullende maatregelen om de kwaliteit van ons water te verbeteren.

We voorkomen dat schadelijke stoffen ons (oppervlakte-)water vervuilen. Daarom zetten we in op bron-aanpak: alle vervuilende stoffen zoals medicijnresten, microplastics, bestrijdingsmiddelen en andere zeer zorgwekkende stoffen moeten zo veel mogelijk uit het water geweerd worden, zowel in Nederland als binnen Europa. Dat betekent strenge regels en strenger handhaven. We versterken de samenwerking tussen omgevingsdiensten. Zo versterken we het toezicht op bedrijven en worden we strenger voor bedrijven die zich niet aan de wet houden.

D66

D66 wil dat Nederland zich maximaal inspant om aan de Kaderrichtlijn Water te voldoen.

We brengen de wet- en regelgeving voor het gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen in lijn met de doelen van de Kaderrichtlijn Water. In de praktijk betekent dat minder gebruik van mest en bestrijdingsmiddelen.

Toenemend medicijngebruik zorgt ook voor vervuiling. We maken medicijnproducenten medeverantwoordelijk voor het voorkomen van vervuild water en zorgen ervoor dat de rioolwaterzuiveringsinstallaties nog beter gaan zuiveren.

Tallose fabrieken lozen vervuild en verwarmd water. We zorgen ervoor dat alle lozingsvergunningen worden geactualiseerd, waarbij de doelen van de Kaderrichtlijn Water als hard uitgangspunt dienen.

GroenLinks-PvdA

Om ons te behoeden voor grote problemen met het watersysteem leven we de Europese afspraken na: samen met de waterschappen en natuur- en agrarische organisaties zetten we een kwaliteitsoffensief in, zodat onze wateren in 2027 voldoen aan de Europese normen. Duurzame natuurinclusieve land- en tuinbouw is hiervoor de sleutel. Deelname aan het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en het hebben van een water- en bodemplan wordt verplicht voor alle agrariërs, waarbij zij zelf de voor hun bedrijf best passende maatregelen kunnen bepalen. Ook grote bedrijven als Tata, Chemelot of Chemours vervuilen ons water.

We scherpen de regels voor toelating en lozing van stoffen als staalslakken, granuliet en PFAS aan en we laten het voorzorgsprincipe voor natuur en volksgezondheid strenger meewegen in het vergunningenbeleid. Alle vergunningen voor onbepaalde tijd worden uit gefaseerd en we gaan strenger handhaven. We verbieden niet-toetsbare stoffen die pas meetbaar zijn als de toxiciteitsgrens al overschreden is.

CDA

We verbeteren de waterkwaliteit door afspraken te maken met de industrie. Vervuiling door drugsdumping en medicijnresten pakken we strenger aan. Omgevingsdiensten gaan strenger toezien op lozing van chemische stoffen.

SP

We maken een einde aan het gebruik van microplastics en productie met PFAS.

Partij voor de Dieren

We zorgen voor echt schoon en voldoende water in Nederland. Er komt een kabinet dat er alles aan doet om de doelen van de Kaderrichtlijn Water in 2025 te hebben behaald. Zo bouwen we ruimte in om eventuele laatste knelpunten nog op te kunnen lossen voordat in 2027 de juridische deadline valt en het land op slot moet omdat de overheid de noodzakelijke bescherming van ons water veel te lang voor zich uit heeft geschoven.

Er komt een totaalverbod op de toepassing en het gebruik van schadelijke PFAS-stoffen.

Bedrijven mogen geen PFAS uitstoten naar de lucht of lozen in het water. We dwingen Chemours tot zo snel mogelijk nul uit de pijp.

Bedrijven die water vervuilen worden aangepakt. Het Rijk neemt de regie over het toezicht en de handhaving van milieuwetgeving. Er komt meer capaciteit en expertise bij de toezichthouders. De boetes worden stevig verhoogd, passend bij de omzet van de beboete bedrijven.

ChristenUnie

PFAS-verbindingen en andere zeer zorgwekkende stoffen worden bij de bron aangepakt om te voorkomen dat deze langdurig problemen veroorzaken in ons watersysteem. Aanstichters van milieuvervuiling, zoals Chemours en Tata Steel, worden aangesproken op en verantwoordelijk gehouden voor de gevolgen van de vervuiling. Kosten voor reiniging, en eventuele gezondheidseffecten worden op hen verhaald.

Geen teelten die gevoelig zijn voor uitspoeling. Om waterkwaliteit te beschermen, kunnen sommige gewassen beter niet meer op bepaalde bodemsoorten geteeld worden.

Beperk het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. Om de chemische gewasbeschermingsmiddelen in ons oppervlaktewater en grondwater te verminderen, worden verplichtende afspraken gemaakt, bij voorkeur in Europa, zodat op dit gebied een gelijk speelveld ontstaat.

Maak vismigratie mogelijk. De ChristenUnie wil dat waterwerken bij aanleg, renovatie of vervanging doorlaatbaar worden gemaakt voor migrerende vissen. Dit is extra relevant nu veel waterwerken toe zijn aan vervanging.

We houden vast aan de KRW-doelen.

VOLT

Breed investeren in een innovatie-ecosysteem waarbij ook filtrage van PFAS en andere schadelijke stoffen deel van uitmaken. We verplichten lagere overheden om lozingsmeldingen en -vergunningen in openbare databases toegankelijk te maken.

JA21

Doelstellingen voor de KRW naar beneden bijstellen. KRW normen- en meetmethoden per (internationaal) stroomgebied gelijk trekken.

SGP

Voorwaarden voor lozingsvergunningen voor de industrie worden aangescherpt.

Gebruik van schadelijke PFAS door de industrie moet verboden worden'.

Verbetering van de waterkwaliteit blijft nodig, ook met het oog op de Kaderrichtlijn Water. Veel winst is er te behalen als per gebied bekeken en gemeten wordt waar de problemen precies zitten en waar de 'vervuiling' vandaan komt.

Doelen voor de Kaderrichtlijn Water moeten snel zodanig aangepast worden, dat ze rekening houden met de achtergrondbelasting en de haalbaarheid. Het 'one out – all out' principe moet van tafel. Met tientallen normen per waterlichaam is het in een dichtbevolkt land als Nederland lastig om een honderd procent score te realiseren.

BBB

Op gebied van invasieve soorten moet een strikter beleid gevoerd gaan worden dat streeft naar een nulstand voor soorten die hier niet thuishoren. Denk aan de Japanse duizendknoop, de beverrat, rode rivierkreeft, wasbeer en de nijlgans.

Het gebruik van schadelijke stoffen die niet uit ons water kunnen worden gefilterd moet beperkt of verboden kunnen worden. Daarom zijn we kritisch op industriële lozingen, agrarisch gebruik van chemicaliën en menselijk medicijngebruik.

BBB zegt: Meten = Weten. Daarom willen we dat in water gemeten wordt welke schadelijke stoffen gevonden worden en herleiden wie daarvan de originele eigenaar was. We spreken veroorzakers van lozing of uitspoeling aan.

Omdat water zich niet aan de landsgrenzen houdt, is het belangrijk dat er één realistische norm komt in Europa met betrekking tot waterkwaliteit en wet- en regelgeving die handhaving ook grensoverschrijdend mogelijk maakt. We streven naar realistische doelen van de Kaderrichtlijn water die haalbaar en betaalbaar zijn en zullen de provincies opleggen dat dus ook te doen.

NSC

Om de waterkwaliteit op orde te brengen, moeten emissies en lozingen van industrieel en huishoudelijk afvalwater verder worden teruggedrongen. Ook de uitspoeling van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen naar het oppervlakte- en grondwater moet worden verminderd. We willen strengere afspraken maken met buurlanden over de waterkwaliteit van de Rijn, de Maas en de Schelde.

Thema waterkwantiteit

VVD

Een gevolg van de klimaatverandering is dat we vaker te maken krijgen met flinke buien en droogte. Om het overschot aan water goed op te kunnen vangen, zorgen we voor meer ruimte voor onze rivieren en beken. Het overtollig water houden we zo lang mogelijk vast. We maken grondwateronttrekkingen meldingsplichtig en waar water erg schaars is, maken we deze onttrekkingen vergunningsplichtig.

D66

D66 wil bij toekomstige nieuwbouw minder gebruik van schaars schoon drinkwater bij het doorspoelen van toiletten. Daarom komen er hybride watersystemen in nieuwbouwhuizen en -gebouwen.

Ook mensen kunnen zuiniger omgaan met drinkwater. Zo is het eigenlijk gek dat we het toilet doorspoeien met drinkwater. We passen de bouwregelgeving zo aan, dat we waterbewuster gaan bouwen, waarbij het toilet wordt doorgetrokken met eerder verbruikt water. Ook wordt nieuwbouw waar mogelijk opgeleverd met een regenwaterton en een groen dak. We stellen een subsidie beschikbaar voor mensen die in hun bestaande huis een grijswatersysteem willen aanleggen. We steunen innovaties voor het uitbreiden van onze drinkwaterbronnen, bijvoorbeeld het ontzilten van zeewater voor consumptie of industrieel gebruik.

Naast stikstof is droogte een belangrijke oorzaak van achteruitgang, vooral op de zandgronden waar hydrologie de basis wordt voor het grondgebruik. Dit geldt ook voor de buffergebieden rondom Natura 2000-gebieden. Daarnaast wil D66 de grondwaterstand verhogen tot -0,30 onder maaiveld in veenweidegebieden, onder meer om verdere verzakking van huizen tegen te gaan.

We verhogen het grondwaterpeil in veenweidegebied en rondom Natura 2000-gebieden. Het grondwater wordt op heel veel plaatsen in Nederland kunstmatig laag gehouden ten behoeve van de landbouw. Dat is slecht voor de bodem, voor de natuur én zorgt ervoor dat broeikasgassen die in de grond liggen opgeslagen, in de lucht komen.

We maken alle grondwaterputten vergunningsplichtig. Er zijn momenteel honderden grondwaterputten die niet geregistreerd staan. Met die putten wordt grondwater onttrokken, vooral voor de landbouw. Door alle grondwaterputten vergunningsplichtig te maken, kunnen we sturen op de omvang en voorkomen dat er te veel grondwater wordt gebruikt.

Grondwater is op sommige momenten schaars. Op die momenten geven we prioriteit aan maatschappelijke belangen zoals de drinkwatervoorziening en natuur.

We hebben meer ruimte nodig om water op te slaan. Door ruimte aan te wijzen voor wateropslag (buffers) kunnen we het water beter beheren: opslaan bij te veel water, gebruiken bij tekorten. We kijken zowel naar ruimte in het buitengebied, als in stedelijk gebied.

We nemen maatregelen in de landbouw die ervoor zorgen dat water beter wordt vastgehouden in de bodem. Zo willen we dat er op gronden waar water makkelijk wegspoelt geen gewassen worden geteeld die water slecht vasthouden. Ook stoppen we waar mogelijk met het jaarlijks opnieuw inzaaien van gras, zodat de grassen dieper kunnen wortelen en zo meer water vasthouden.

GroenLinks-PvdA

Alle vormen van onttrekking van grondwater door bedrijven, boeren en burgers worden vergunningsplichtig.

Hoger waterpeil in veenweidegebieden: In de veenweidegebieden (met een maximale drooglegging van -20 cm waar het kan tot -40 cm waar het moet), voorkomen we de oxidatie van het veen en daarmee bodemdaling en CO₂-uitstoot. We geven prioriteit aan de gebieden waar de kosten voor waterbeheer nu al (vrijwel) net zo hoog zijn als de opbrengsten van de landbouw of waar de natuur achteruitgaat. Daar stimuleren we natte natuur en natte landbouw.

Passend waterpeil: We passen het uitgangspunt 'functie volgt peil' toe. Dat betekent dat we het waterpeil kiezen dat past bij het bodem- en watersysteem van een gebied en niet het peil dat past bij het huidige grondgebruik. In navolging van de provincie Noord-Brabant, met een grondwaterconvenant tussen alle waterpartners, komt er een nationaal Actieplan Verdroging.

CDA

Om de waterbeschikbaarheid op peil te houden moeten het grondwater- en drinkwatergebruik omlaag. Lokale samenwerking is daarbij essentieel, zoals het bedrijf dat zijn restwater beschikbaar stelt voor gebruik door de buurman.

Partij voor de Dieren

Een zo natuurlijk mogelijk waterpeil wordt leidend bij beslissingen over gebruiksfunctie. Grondwaterstanden worden niet langer kunstmatig verlaagd ten gunste van de landbouw. Zo krijgen natuurgebieden die gevoelig zijn voor verdroging de kans om te herstellen. Veengronden worden weer vernat en kunnen dienen als klimaatbuffer.

Bij ernstige droogte wordt de verdeling van het water zo georganiseerd dat natuur prioriteit krijgt boven landbouw. Drinkwater krijgt altijd prioriteit.

Het gebruik van water is niet langer een vanzelfsprekend recht. Alle grondwateronttrekkingen worden vergunningsplichtig, waarbij natuur en drinkwater prioriteit krijgen.

Het illegaal oppompen van grote hoeveelheden water (illegale waterputten) wordt aangepakt.

Hemelwater kan vervuild raken door afval op straat of verontreiniging op industrieterreinen.

Hemelwaterafvoeren van bedrijven worden losgekoppeld van de riolering en voor bedrijven wordt het afvoeren van verontreinigd water verplicht.

Het vergroenen van tuinen wordt sterk gestimuleerd zodat water makkelijker de grond in kan trekken. We gaan bijvoorbeeld nieuwbouwhuizen opleveren met (turfvrije) grond, in plaats van zand. Ook in de openbare ruimte worden minder tegels gebruikt, hier komt beplanting voor in de plaats.

Grote bedrijven moeten meer gaan betalen voor drinkwater. De leveringsplicht voor nieuw te vestigen (niet cruciale) bedrijven vervalt.

De vrijstelling van de leidingwaterbelasting bij gebruik van meer dan 300 kubieke meter vervalt. In plaats daarvan komt er een progressieve waterbelasting zodat industriële grootverbruikers, zoals de chemische en de voedingsindustrie, de rekening krijgen van hun hoge waterverbruik.

ChristenUnie

We gaan grond- en leidingwater beter belasten, zodat we voortaan zuiniger met kostbaar zoetwater omgaan.

De ChristenUnie wil boeren ruimte geven en tegelijkertijd de maatschappelijke kosten vertalen in prijzen. Daarom komt er een heffing op de uitstoot van broeikasgassen in de veehouderij, waarbij het onvermijdelijke deel van de uitstoot vrijgesteld wordt, (vervuiler betaalt-principe) en er komt een financiële beloning voor opslag van CO2 in de bodem, waarbij boeren worden gestimuleerd om door grondwaterpeilverhoging CO2 vast te houden.

We investeren in onderzoek naar het gebruik van natuurlijke klimaatbuffers, zoals het minder diep en meer meanderend maken van beken en het aanleggen van natuurlijke waterreservoirs. Daardoor wordt water vastgehouden en kan het in de bodem zakken ten gunste van een hoger grondwaterpeil. Agrariërs worden ondersteund in het aanleggen van waterbassins voor beregening.

Houd water beter vast. Het watersysteem, wordt opnieuw ingericht en klimaatbestendig gemaakt door het water in de winter vast te houden en het grondwaterpeil waar mogelijk te verhogen. Onttrekkingen uit grond- en oppervlaktewater maken we vergunning- of meldingsplichtig.

VOLT

Volt wil dat de Rijksoverheid een zoetwater-innovatiehub creëert en financiert die in hoog tempo verder zoekt naar de meest veelbelovende grootschalige innovaties om de dreigende watertekorten op te lossen, zoals het ontzouten van zeewater.

JA21

Daarmee bedoelen wij dat boeren op hun landbouwbedrijf, naast de primaire landbouwkundige functie, actief mogelijkheden creëren om water in hun bedrijfsvoering op te nemen. Met als doel om waterkwantiteits- en kwaliteitsdoelstellingen te helpen bereiken, zoals (piek)waterberging, waterconservering en verbetering van de grond- en oppervlaktewaterkwaliteit.

SGP

Tuinen en pleinen liggen veel tegels of andere bestrating. Het zou voor de waterhuishouding, natuur en leefomgeving beter zijn als de tegels worden vervangen door groen. De SGP wil een landelijke campagne om dit te stimuleren.

Vasthouden van water verdient meer aandacht in planprocessen en de gebiedsprogramma's op basis van het nationaal programma landelijk gebied. In stedelijk gebied en op hoge gronden zijn waterinfiltrerende voorzieningen nodig.

BBB

Door grondwaterpeilen regionaal aan te passen, hergebruik van water te stimuleren en waar mogelijk oude watergangen in te zetten, kunnen we water langer vasthouden in de bodem.

NSC

De beschikbaarheid van zoet water moeten we vergroten door water langer vast te houden en meer ruimte te creëren voor waterberging.

Thema waterveiligheid

VVD

De zeespiegel stijgt. We zorgen ervoor dat we uiterlijk 2050 alle dijken en keringen hebben verstevigd, zodat we overstromingen zoveel mogelijk kunnen voorkomen.

D66

Beter beheerde duinen helpen ons water te zuiveren en bieden bescherming tegen een stijgende zeespiegel.

Nederland is een wereldwijde inspiratie voor de omgang met water. Onze dammen en dijken zijn een visitekaartje. Toch gaat het soms mis, zoals bij de overstromingen in 2021 in Limburg. We blijven inzetten op het verbeteren van de bescherming tegen wateroverlast zodat het water onze vriend blijft, en nooit meer onze grootste vijand wordt. We maken daarbij gebruik van natuurlijke oplossingen in lijn met de filosofie van Ruimte voor de Rivieren.

GroenLinks-PvdA

Bij dijkversterkingsprojecten maken we werk van meekoppelkansen. En voldoende budget voor dijken.

PVV

Het klimaat verandert altijd, al eeuwenlang. Bij veranderende omstandigheden passen we ons aan. Dat doen we door verstandig waterbeheer, door het verhogen van de dijken wanneer dat nodig is en door ruimte voor de rivier.

De gevolgen van de overstromingen in Limburg en Noord-Brabant zijn groot. De Limburgers, Brabanders, maar ook Gelderlanders verdienen meer maatregelen tegen hoogwater. Daarom moet het waterbeheer worden geïntensiveerd; naast het verhogen van de dijken wanneer dat nodig is, maakt de PVV extra geld vrij voor meer ruimte voor de rivier.

CDA

We zetten het Deltaprogramma door, waarmee we ook in 2050 droge voeten houden, en stimuleren het vasthouden in plaats van het afvoeren van water.

Forum voor Democratie

Inzetten op adaptatie door - waar nodig - onze infrastructuur te verbeteren. Door te investeren in innovatie op gebied van dijkenbouw, kustbescherming, rivierbeheer en gewasontwikkeling. Deze kennis ook als exportproduct gebruiken: Nederland wereldwijde koploper in adaptatie, watermanagement, etc.

Partij voor de Dieren

Oevers, dijken en waterkanten worden zo natuurlijk mogelijk ingericht en het maaibeleid wordt daarop aangepast, waarbij maximaal rekening wordt gehouden met dieren en planten. Bij hoge kades worden Fauna Uittreedplaatsen (FUP's) aangelegd, zodat dieren uit het water kunnen komen.

Jaarlijks sterven zo'n 50.000 muskus- en beverratten een gruwelijke dood in een klem of verdrinkingsval. Dit moet stoppen. De overheid moet inzetten op preventie en versterkte dijkbewaking.

ChristenUnie

De ChristenUnie blijft daarom met het Deltafonds investeren in het Deltaprogramma ten behoeve van waterveiligheid, klimaatadaptatie en zoetwatervoorziening, op de korte en lange termijn.

Door een extra waterkering in de Nieuwe Waterweg te realiseren, achter de Maeslandtkering, wordt de faalkans van de waterkering in de Rijnmond fors teruggebracht. Deze zogenaamde 'Hollandkering' zorgt daardoor voor minder intensieve dijkversterkingen in het achterland, waardoor ruimte en geld wordt bespaard.

JA21

Inzetten op klimaatadaptatie: aanpassen aan het klimaat door investeringen in dijken, watermanagement, klimaatbestendig bouwen en onderzoek naar 'adaptatie-innovatie'

SGP

Het budget voor het Deltafonds moet meebewegen met de opgave.

Bij waterveiligheidsprojecten moet gekeken worden naar koppeling met andere doelen, zoals een betere leefomgeving.

DENK

We moeten realistisch blijven: Nederland stoot maar 0,4% van de CO₂-uitstoot in de wereld uit. Klimaatbeleid levert weinig op als de rest van de wereld niet meedoet. Er moet een plan B zijn. Klimaatadaptatie in de vorm van vergroening van onze steden en aanpassing van onze waterafvoersystemen, dijken en dammen.

BBB

Om Nederland te blijven beschermen tegen hoog water, investeren we in dijk- en kustbescherming. BBB stimuleert het inzetten op innovatie en (inter)nationale samenwerking om Nederland ook in de toekomst veilig te houden. Om de impact van deze bescherming voor dijkbewoners zo minimaal mogelijk te maken, zetten we in op gebiedsspecifieke dijkverzwaring. Hierbij wordt een verschil gemaakt tussen zeedijken en rivierdijken. Hierbij horen nieuwe financiële afspraken en een langetermijnvisie met plannen voor na 2050.

NSC

De Nederlandse rivierdelta ligt voor een belangrijk deel beneden de zeespiegel. Klimaatverandering kan grote gevolgen hebben voor de bestaanszekerheid van ons land doordat de zeespiegel stijgt, rivierafvoeren sterker zullen fluctueren en het weer verandert. Er is een nieuw Deltaplan nodig om het land te beschermen tegen overstroming en om in te spelen op wateroverlast, bodemdaling én droogte.

Thema water en bodem sturend

VVD

Als we nieuwe wijken, bedrijventerreinen of kantoren bouwen, houden we eerst rekening met de kwaliteit van bodem en water, voordat we hier überhaupt gaan bouwen. Bij de bouw van nieuwe woonwijken moet de ontwikkelaar maatregelen nemen om goed om te gaan met extreme regenval, maar ook met periodes van droogte en hitte.

D66

Om dure ingrepen in de toekomst te voorkomen en huizen, voorzieningen, bedrijven en andere functies op de juiste plek neer te zetten, is het principe 'bodem en water sturend' leidend.

Er komen landelijke eisen aan grondgebruik, waarin bodem en water sturend worden, bijvoorbeeld alleen geschikte gewassen op uitspoelingsgevoelige gronden.

GroenLinks-PvdA

In een nieuwe Nationale Omgevingsvisie werken we uit hoe we de ruimtelijke ontwikkeling van de grote transities waarvoor we staan – zoals de volkshuisvesting, de transitie naar een natuurinclusieve en dierwaardige landbouw, herstel en uitbreiding van de natuur, de energietransitie en duurzame mobiliteit – concreet gaan vormgeven. We werken niet langer met vrijblijvende doelen, maar leggen normeringen en transitiepaden vast in bindende juridische instrumenten. Water en bodem zijn daarbij sturend. De minister van Ruimtelijke Ontwikkeling krijgt doorzettingsmacht om zo nodig de samenhang van het ruimtelijk beleid en de noodzaak van meervoudig ruimtegebruik bij collega-bewindspersonen af te dwingen.

CDA

Goede bodemkwaliteit is essentieel in een klein maar druk land. In de afgelopen decennia hebben we veel gevraagd van de bodem.

Partij voor de Dieren

Woningen bouwen we op klimaatbestendige locaties. Laaggelegen polders onder zeeniveau zijn dat niet. Ook buitendijks gaan we niet meer woningen bouwen.

ChristenUnie

Water en bodem worden sturend in het ruimtelijk beleid (en landgebruik) van Nederland. De structurende keuzes uit de beleidsbrief Water en Bodem Sturend worden uitgevoerd. De watertoets bij nieuwe vergunning moet dwingender doorwerken op ruimtelijke plannen en besluiten die invloed (kunnen) hebben op het watersysteem.

We scherpen de regels aan zodat woningen klimaatbestendig en waterrobuust en natuurinclusief worden gebouwd op toekomstbestendige locaties. Decentrale overheden krijgen hulp om de al bestaande mogelijkheden hiervoor beter te gebruiken. De ruimtelijke kaders, (bouw-)regelgeving en het watertoets-proces worden versterkt, zodat woningen klimaatbestendig en waterrobuust worden gebouwd op de, vanuit water en bodem gezien, juiste locaties. Decentrale overheden worden door de Rijksoverheid ondersteund om de al bestaande mogelijkheden om toekomstbestendig te bouwen beter te gebruiken.

VOLT

We moeten ruimtelijke ordening weer centraliseren en als geheel bekijken. Provincies krijgen nu te veel losse ruimtelijkeorderingsopgaven, zonder dat wordt gekeken wat er in een provincie past, of wat de beste plek in Nederland is voor bijvoorbeeld natuur, of meer woningen of industrie.

JA21

Inzetten op klimaatadaptatie: aanpassen aan het klimaat door investeringen in dijken, watermanagement, klimaatbestendig bouwen en onderzoek naar 'adaptatie-innovatie'

BBB

Bij binnenstedelijke herontwikkeling en/of renovatie letten we op klimaatadaptatie, bijvoorbeeld door ruimte te laten voor groen en water.

Het winterbed van de uiterwaarden bestaat al eeuwen en hoort bij het karakter van Nederland. Al die jaren hebben ze de functie van waterberging, natuur en landbouw gehad. BBB wil dat dit karakter behouden blijft en daarom is bijvoorbeeld het bebouwen van deze uiterwaarden ongewenst.

Op veel plekken in Nederland is sprake van bodemdaling. Verzilting van wateren en bodem ligt op de loer. Dit gaan we tegen door te zorgen voor voldoende zoet water in sloten, beken en kreken en we zorgen ervoor dat de bodem voldoende vocht vasthoudt. BBB wil een praktische, gebiedsgerichte aanpak en geen generieke maatregelen.

NSC

In landsdelen die kwetsbaar zijn voor overstroming vanuit zee en rivieren, concentreren we geen functies meer die vitaal zijn voor het land. We spreiden grootschalige nieuwbouwprojecten over het land.

Thema waterschappen

D66

Op lokaal en regionaal niveau verdienen volksvertegenwoordigers meer ondersteuning. D66 wil dat de vergoeding van raads- en Statenleden en leden van het algemeen bestuur van de waterschappen wordt verhoogd.

GroenLinks-PvdA

Waterschapspartijen meer financiële ondersteuning.

Vergoeding waterschapsbestuurders gaat omhoog.

Alle zetels in de waterschappen worden via verkiezingen door burgers gekozen.

Partij voor de Dieren

De geborgde zetels in de waterschapsbesturen, die nu nog gereserveerd zijn voor boeren en beheerorganisaties, worden afgeschaft.

SGP

Gemeenten, provincies en waterschappen moeten de ruimte krijgen om lokale initiatieven te ontplooiën op het gebied van onder meer zorg en energie.

De waterschappen spelen al eeuwenlang een cruciale rol in het waterbeheer. Aan de eigensoortige positie van dit bestuursorgaan moet daarom niet getornd worden! De SGP wil de geborgde zetels voor boeren en natuurorganisaties handhaven. Bedrijven horen daar ook bij. Deze partijen hebben groot belang bij goed waterbeleid en kennis van zaken. Dat verdient een eigen stem in het waterschapsbestuur.

BBB

BBB vindt het belangrijk dat onze waterschappen blijven bestaan. Waterschappen zorgen voor veilig wonen en werken achter de dijken, zuiveren het afvalwater en beheren de watersystemen zodat, water overlast voorkomen wordt en er voldoende zoet water beschikbaar is voor de voedselproductie. Wij willen ervoor zorgen dat beleid wordt gemaakt door mensen met kennis van de praktijk en voorkomen dat onze

waterveiligheid een uitwisselbaar item is tijdens politieke onderhandelingen. Daarom blijven wij een voorstander van de geborgde zetels bij de waterschappen.

NSC

Gemeenten, provincies en waterschappen vormen het fundament waarop onze democratie is gebouwd. Onze gedecentraliseerde eenheidsstaat biedt een uitstekende mogelijkheid om burgers en organisaties te betrekken bij kwesties die op lokale en regionale schaal spelen. Deze inrichting van de overheid biedt ook een zekere mate van zelfbestuur aan lokale en regionale gemeenschappen. Te lang hebben we decentrale overheden beschouwd als uitvoeringsinstanties van de centrale overheid. Ook is te makkelijk verondersteld dat decentralisatie van taken (zoals in de jeugdzorg of het openbaar vervoer) tot een sterke kostenbesparing leidt.

We koesteren de waterschappen; zij waarborgen de bestuurlijke aandacht voor veiligheid tegen overstrooming en waterbeheer. Dit is een bestaansvoorwaarde voor ons land.

Overige punten over water

D66

Nederland zet zich wereldwijd in voor het tegengaan van klimaatverandering en het bieden van oplossingen voor landen die al te maken hebben met de gevolgen van klimaatverandering. Dit doen we bijvoorbeeld door onze expertise op watermanagement te delen.

D66 wil naar een eerlijke belasting op leidingwater door het afschaffen van het maximumtarief. Iedereen, ook grootverbruikers gaan dan betalen naar gebruik. Zo gaan we verspilling tegen.

Er komt een publiekscampagne over het belang van voldoende schoon water en manieren waarop mensen daarvoor kunnen zorgen.

ChristenUnie

Aanpak funderingsproblematiek. Als gevolg van keuze uit het verleden, voor onder andere lage waterstanden, neemt de paalrot en funderingsproblematiek steeds meer toe. Het Rijk, provincies, waterschappen en gemeenten erkennen hun maatschappelijke verantwoordelijkheid hierin en nemen meer regie in de aanpak van deze problematiek.

NSC

De verantwoordelijkheid voor de informatiebeveiliging van de Nederlandse overheid is sterk gefragmenteerd en onoverzichtelijk. Dit levert substantiële risico's op voor vitale overheidsdiensten (zoals op het gebied van het waterbeheer en elektriciteit) en voor de bescherming van gegevens van burgers.

Na de pandemie en de oorlog in Oekraïne is het niet ondenkbaar dat er in de toekomst weer een crisissituatie uitbreekt. Nederland is hier momenteel niet goed op toegerust. We vinden het belangrijk dat we in het geval van uitvallend internet, elektriciteit of plotselinge tekorten aan voedsel, energie of water door een internationale noodsituatie geen acuut probleem hebben. Daarom nemen we de volgende maatregelen: Het Rijk, provincies, gemeenten, waterschappen en hulpdiensten dienen operationeel voorbereid te zijn op rampen en crises en dus regelmatig te oefenen. Met het oog op de bestaanszekerheid van de bevolking vinden wij het daarnaast van belang dat de overheid voldoende strategische voorraden aanhoudt. Het gaat dan om reserves op het gebied van water, voedsel, medicijnen, olie/gas en contant geld.

Er moet meer aandacht komen voor de funderingsproblematiek die op steeds meer plekken in Nederland speelt door bodemdaling en verlaging van de grondwaterstand. De omvang van het probleem wordt al jarenlang bestudeerd, maar een overtuigende aanpak ontbreekt tot dusverre. Wij willen een start maken met een nationale aanpak van het probleem, gebaseerd op een heldere verdeling van private en publieke verantwoordelijkheden.